

Akademide Genç Kadın Olmak: Özdüşünümsellik Üzerinden Bir
Tartışma.

Pınar Eldemir

Feminist Tahayyül, 2(2): 242-272.
(Araştırma Makalesi)

© Bu eser ancak referans verilerek kullanılabilir ve izin
almaksızın çoğaltılamaz.

Akademide Genç Kadın Olmak: Özdüşünümsellik Üzerinden Bir Tartışma

Pınar Eldemir¹

Öz

Bu makalede 2019 yılında gerçekleştirdiğim “Akademide Genç Kadın Olmak” başlıklı saha çalışmasının özdüşünümsel bir değerlendirmesini yapacak ve bunu yaparken de sahada görüşmelerin odağının akademide genç kadın olma deneyimlerinden çıkıp toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusuna nasıl kaydığını tartışacağım. Daha önce katkı sağladığım feminist pedagoji odağındaki makalede her bir satıra yansımış duyguları ve akademideki farklı oluş biçimlerini kendi öznelliğimde ve kendi bulunduğum konum üzerinden açmak, bu noktaları derinleştirmek istiyorum. Makale giriş ve sonuç kısımları haricinde dört farklı bölümden oluşmakta. İlk bölümde özdüşünümsellik üzerinden sahayı kurmanın ne demek olduğunu, ikinci bölümde yazım sürecinde yaşadığım sancıları, üçüncü bölümde akademide toplumsal cinsiyete dayalı şiddet örneklerini ve dördüncü bölümde ise eşitsiz ilişkilermeler ile psikolojik şiddetin akademide nasıl gerçekleştiğini analiz edeceğim. Bu makalede yapmak istediğim iki temel şey var. Bunlardan ilki yaptığım bu araştırmayı özdüşünümsellik kavramı üzerinden ele almak, ikincisi ise bir araştırmacı olarak durduğum pozisyonun nasıl değiştiğini tartışmak.

Anahtar Kelimeler: Akademi, Özdüşünümsellik, Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet, Etnografi, Saha Notları.

¹ Bağımsız araştırmacı, eldemirpinar@gmail.com. ORCID: 000-0002-9180-1705.
Makale geliş tarihi: 30/05/2021. Makale kabul tarihi: 22/07/2021.

Being Young Women in Academia: A Discussion Through the Lenses of Self-Reflexivity

Abstract

In this paper, I aim to tell the story of the 2019 fieldwork titled “Being Young Women in Academia” conducted in the context of self-reflexivity, and in doing so, I will discuss how the focus of the interviews shifted from young women's experiences in academia to gendered violence in universities. I want to reopen and deepen the discussion that started in the article I co-authored by discussing my positionality and self-reflexivity within the scope of this fieldwork. This paper is structured around four separate sections in addition to the introduction and the conclusion. I will discuss the meaning of conducting a fieldwork through the lenses of self-reflexivity in the first section. The second section will be devoted to my writing block during the fieldwork and how I dealt with it. The third section will discuss examples of gendered violence in academia, and the fourth section will discuss psychological violence and unequal relationships in academia. Overall, this article has two purposes. The first one is to address this research through the lenses of the concept of self-reflexivity; the second one is how my subject position as a researcher has changed during this fieldwork.

Keywords: Academia, Self-reflexivity, Gendered Violence, Ethnography, Field Notes.

Giriş: Özdeşünümsellik ve Sahayı Kurmaya Dair²

Akademide doktora derecesini henüz almamış, belli *network*lerden yetişmemiş, filanca tanıdığı olmadığı için Türkiye'deki bir üniversitede çalışmaya dair herhangi bir planı kalmamış, yalnızca araştırma yapmayı sevdiği için akademisyen olmak isteyen genç bir kadın olarak 2019 yılında bir saha çalışması yapmaya kalkıştım. Kalkıştım diyorum çünkü bu girişim, eğitim hayatı boyunca Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler gibi alanlarda çalışmış, diplomasiye ve politikaya ilgisi olan ama akademik anlamda herhangi bir toplumsal cinsiyet formasyonundan geçmemiş ve üstüne üstlük herhangi bir saha çalışması yapmayan bir araştırmacı için adeta bir devrim niteliğindedir. Çok temel bir motivasyon ile yola çıkmıştım: Merak ediyordum. Akademide genç bir kadın olmanın nasıl tecrübe edildiğini anlamak ve deneyimlediklerimin sadece benimle sınırlı olup olmadığını en iyi bildiğimi düşündüğüm yollarla kontrol etmek istiyordum.

Lisansımı İstanbul'daki bir devlet üniversitesinin Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde, yüksek lisansımı ise yine İstanbul'daki bir vakıf üniversitesinin Uluslararası İlişkiler bölümünde tamamlamıştım. Doktora çalışmalarımı ise nerede nasıl sürdüreceğim konusunda pek fikrim yoktu ama doktora yapmak istediğimi biliyordum; çünkü araştırmayı, okumayı ve araştırdığım konulara dair yazıp çizmeyi seviyordum. Başvurduğum ve kabul aldığım bir programda doktora yapmaya başladığım halde bir arayış halindeydim. Bu esnada Kültürel Çalışmalar alanındaki bir doktora programına kayıtlıydım ve daha önce kurumsal eğitimim boyunca hiç karşılaşmadığım, sadece kendi ilgim olduğu için okuduğum kişileri, düşünceleri ve ekolleri yoğunlaşarak okumaya başlamıştım. Nitel araştırma yöntemlerini nasıl, neden ve ne zaman kullanmam gerektiğine dair de daha önceki eğitimlerime nazaran daha çok odaklanabildiğim bir fırsat elime geçmişti.

² Bu makaleyi 2019 yılında öğrencisi tarafından odasında vurularak öldürülen genç akademisyen Ceren Damar Şenel'e ithaf ediyorum.

Akademide kadın olmaya dair merakımın doktoranın ilk dönemi ile kesişmesiyle birlikte bu konuda bir araştırma yapmaya karar verdim. Şimdi durduğum yerden baktığımda gördüğüm şey bu araştırmaya başlarken eksik bıraktığım pek çok nokta olduğu. Ancak öte taraftan eğer üzerine çok fazla düşünseydim cesaret edip bu çalışmaya başlayabileceğimi sanmıyorum. Bu makalede yapmak istediğim, aslında tam da bu gibi araştırmalara hala “cesaret etmek zorundaymız” gibi hissetmemizin altında yatan düşünce örüntülerini anlamaya çalışmak. Bununla birlikte yaptığım saha çalışmasında eksik bıraktığım yerleri tartışmak istiyorum. Neden ben hala meslek hayatının başındaki bir kadın olarak kendimi bu denli sorguluyor ve aslında en büyük zorbalığı kendi kendime yapıyorum? Yoksa ben böyle davranmayı bir yerlerden mi öğrendim? Öğrendiysem neden ve nasıl içselleştirdim? Kendimi görme biçimim akademideki duruşumu ve kim olmak istediğimi nasıl şekillendirdi?

Bu makalede, akademide çalışmaya yeni başlamış kadınların akademide genç kadın olma deneyimleri hakkında yaptığım saha çalışmasını özdüşünümsellik, deneyim, araştırmacının rolü ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet perspektifinden ele alıyorum. Bunu yaparken bu tartışmayı zenginleştirmesi ve derinleştirmesi adına saha görüşmelerinden kesitler kullanmış olsam da makalenin amacı sahaya dair sınırları belli bir analiz yapmak değil. Bu tartışmayı özdüşünümsellik ekseninde ele alıyor oluşumun temel sebebi feminist bilgi felsefesi literatüründeki öznellik/nesnellik ikiliğini sorunsallaştırarak araştırmacının feminist çalışmalarda durduğu yer(ler)in hem düşünsel hem pratik açıdan önemini tartışmak.

Akademiye dair son zamanlarda yapılmış toplumsal cinsiyet odaklı çalışmalara baktığımız zaman pek çok çalışma görmek mümkündür. Akademide toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (Ecevit ve Beşpınar, 2020; Kalem, 2021; Yüksel-Kaptanoğlu, 2020), akademik feminizm ve üniversitelerdeki toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları bölümleri (Dayan, 2019; Ecevit, 1996; Özügürlü ve Dayan, 2020; Sancar, 2002-2003), üniversitelerin cinsiyetlendirilmesi ve bunun kurumsal olarak ele alınması (Altınoluk, 2017; Göker ve Polatdemir, 2019; Tuncer, 2019), akademide kadın olma deneyimleri (Ağıllı ve Turguter, 2020; Altınoluk, 2018; Başarı ve Sarı, 2015; İnce Yenilmez, 2016; Şentürk, 2012; Şentürk,

2015; Yıldırım, 2020; Yıldız, 2018), akademide kadın ve görünmez emek (Dikmen ve Maden, 2012; Ergöl, 2012; Karakuş, 2016; Meşe, 2018; Öztan ve Doğan, 2015; Poyraz, 2013), akademideki toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin farklı disiplinlere yansımaları (Boyacıoğlu ve Hünler, 2019; Demirtaş ve Yeşilyurt, 2020; Özdemirkıran ve Öner, 2017) konuları bu araştırma ve tartışmalara ışık tutar niteliktedir. Bu çalışma ile yukarıda bahsettiğim literatüre yapacağım katkının hem asistan olarak çalışan genç kadın deneyimlerini toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve eşitsizlik üzerinden tartışmak hem de bunu yaparken bir araştırmacı olarak benim bu saha çalışmasında nasıl bir yerde durduğumu, sahayı nasıl kurduğumu, sahayı kurarken yaşadığım güçlükleri ve bunları aşma stratejilerimi tartışmak olduğunu düşünüyorum. Makalenin giriş ve sonuç kısımları dahil olmak üzere özdüşünümsellik üzerine bir kavramsal tartışma, araştırmanın metodolojik çerçevesi, özdüşünümsellik tartışmasını kendi saha deneyimim üzerinden tartıştığım bir bölüm ve saha görüşmelerinde öne çıkan konular olmak üzere toplam altı ayrı bölümü vardır.

Özdüşünümsellik Üzerine

Özdüşünümsellik, araştırmacının araştırmasıyla kurduğu ilişkiyi yeniden düşünmemizi sağlayan ve pek çok sosyal bilim disiplinde tartışılan bir kavramdır. Ben bu çalışmada, kullanıldığı yere göre çok farklı soyut tartışmalara yol açabilen özdüşünümsellik kavramına farklı ama birbirini besleyen iki kol üzerinden baktım: bilgi üretimi ve hiyerarşileri altüst etmek. Makalenin bu kısmında feminist etnografilerde araştırmacının bilgi üretim sürecinde nasıl var olduğunu yani diğer bir deyişle sahayı nasıl kurduğunu ve bunu yaparken araştırmacı-görüşmeci arasındaki olası hiyerarşilerin nasıl yıkılabileceğine dair kavramsal bir tartışma bulunuyor.

Etnografi benim anladığım şekliyle ve elbette bununla sınırlı olmamakla birlikte, ortak bir kültüre ve yaşam biçimine sahip grupların bu pratiklerini anlama ve anlamlandırma sürecinde kullanılan bir alan araştırması biçimidir. Ancak bilimin pek çok dalında olduğu gibi burada da bilgi üretimi cinsiyetlendirilmiş bir biçimde karşımıza çıkar. Zira, ilk dönem

etnografik çalışmalara baktığımızda pek çoğunun eril olan deneyimleri incelediğini ve bu durumun uzunca bir süre devam ettiğini görürüz. Ancak bu eğilim feminist etnografik araştırmaların yapılmaya başlamasıyla yön değiştirmiştir. Davis ve Craven (2016) feminist etnografilerin 1970'lerde etnografi alanındaki kadınların eksikliğini düzeltme çabasıyla ortaya çıktığını belirtir. Benzer biçimde Öztan, feminist yöntemin toplumsal hayata dair bilginin üretim biçimi ve “bu bilginin kadınların sosyal gerçeklikleri ile nasıl ilişkilendirileceği” ile ilgili olduğunu (2015: 276), ve Yüksel-Kaptanoğlu, ise “feminist yöntembilimin ‘bilimi’ sorgulamasıyla başlayan sürecin, toplumsal ilişkilerdeki eşitsizliklerin ve ayrımcılıkların görünürlüğü” sağladığını söyler (2020: 454). Dolayısıyla buradaki temel mesele sadece kadın deneyimi üzerine çalışmak değildir. Aksine bu sorgulayış ve çalışma biçimi toplumsal yaşam ile son derece bağlantılıdır. Zira araştırmacı kendi gündelik yaşamında kimi eşitsizlik ve ayrımcılıklar ile karşılaşarak onlarla mücadele edebilir. Tüm bu süreç araştırmacının hayatı ele alış biçimini etkilediği için araştırma yapma biçimini de etkiler. Bu sebeple içinde bulunduğu toplumsal yaşamın bir parçası olarak kendi varoluşunu ve bakış açısını araştırmaya getirir.

Feminist yöntembilimin akademik bilgi üretiminde sadece eril olanın tarihine ve tecrübesine odaklanması konusunda geliştirdiği politik ve düşünsel itirazın etnografik çalışmalarda da ciddi bir dönüşüm sağladığını söyleyebiliriz. Bu doğrultuda Erdoğan ve Gündoğdu bir araştırmayı feminist kılan unsurların sadece gözlem ya da görüşmeler değil aynı zamanda “bu yöntemlere başvurarak elde ettiği bilgiyi nasıl analiz ettiği, araştırma sorusunu nasıl şekillendirdiği, kimin bilgisine erişmeye çalıştığı, kimin, neyin bilgisini önemli bulduğu, elde edilen bilgiyi ne şekilde kullanacağı” olduğunu söyler (2020: 17). Ünlü, feminist yöntemin, pozitivist araştırmacıyı “değerden arınmış araştırmacı” olarak ele almasına bir karşı çıkış olduğu üzerinde durur (2019: 2). Bu tartışmalar araştırmacının bir araştırmayı yürütürken bilgi üretimi sürecinde aslında kendi sosyokültürel, sınıfsal ve politik pozisyonunun önemli bir rolü olduğunu söyleyebilmemizi sağlar. Diğer bir deyişle de araştırmacının “malumatı bilgiye dönüştürme sürecinde” (Şentürk, 2020: 520) nasıl bir rolü olduğunu özdüşünümsellik kavramı üzerinden irdelememizin yolunu açar.

Nencel için en yaygın görülen özdüşünümsel pratik “araştırmacının durduğu noktanın yapısöküme uğratılması” olur (2014: 76). Bu bağlamda, özdüşünümsellik kavramını, araştırmacının kendi bakışını araştırmayı kuruş biçimine yansıtması ve aynı zamanda araştırmacının da kendi duruşunu dönüştürmesi şeklinde tanımlayabiliriz. Bununla birlikte yazar özdüşünümsellik kavramının feminist araştırmalar ile araştırma süreçlerindeki hiyerarşileri yerinden etmenin temel bir parçası olduğu tartışmasını da yapar. Ek olarak, Naples ve Sachs (2000) özdüşünümselliğin etnografik çalışmalardaki olası eşitsizlikleri üretmenin önüne geçmek için kullanıldığını belirtir. Daha önce de belirttiğim gibi, özdüşünümsellik kavramı aslında pek çok sorunsallaştırmadan beslenen çok katmanlı bir kavramdır. Ben bu makalede bilginin üretimi ve hiyerarşilerin yıkımı ile araştırmacı arasındaki ilişkiyi ele alacağım için özdüşünümsellik kavramını bahsettiğim bu iki konu üzerinden açmak istedim.

Metodolojik Çerçeve: Saha Kurmak ve Çıkmazları

Makalenin bu kısmında araştırmacının sahasını nasıl kurduğunu, kullandığım veri toplama tekniklerini ve bu veriyi ne şekilde analiz ettiğimi tartıştığım metodolojik çerçeve yer alıyor. Araştırma için katılımcı çağrısına çıktığım zaman yazdığım şey çok netti: “Türkiye Akademisinde Genç Kadın Akademisyen Deneyimleri Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme” başlıklı çalışmam için 22-35 yaş arası İzmir, İstanbul ve Ankara’da ikamet eden Araştırma Görevlisi ve Öğretim Görevlisi arkadaşlarla yüz yüze mülakat yapmak istiyorum” (Eldemir, 2019). Bu çağrıyı Twitter üzerinden paylaştıktan kısa bir süre sonra mesaj kutuma hem araştırmaya katılmak isteyenlerden hem de bu çalışmanın çıktılarını okumak isteyenlerden yüzlerce mesaj gelmişti. Ben de bu heyecanı ve merakı heybeme koyarak bir yola çıktım ve görüşmeleri bu anketi dolduran kişilerle gerçekleştirdim.

Bilirsiniz ki pek çok araştırma gibi alan araştırması yapmanın da maddi bir yükü vardır. Herhangi bir yerden fon bulmadığınız veyahut düzenli bir geliriniz olmadığı müddetçe sahası olan çalışmaları planlamak çok zorlayıcı olabilir. Eğer ikamet ettiğiniz şehirde yaşamıyorsanız o şehre gitmek, o şehirde konaklamak, günlerinizi geçirmek, görüşmelerinizi kaydetmek ve bu

kayıtların deşifrelerini yapmak için gerekli teknik ve teknolojik ekipmanları da nasıl sağlayacağınızı ve tüm bu süreci nasıl organize edeceğinizi düşünmeniz gerekir.³ Araştırmamın çağrısına çıktığım zaman yüksek lisans döneminde aldığım devlet kredisinin süresi yeni bitmişti. Düzenli bir işim yoktu ve yaptığım ufak tefek çeviri işleriyle geçinmeye çalışıyordum. Her ne kadar ailemle yaşasam da tamamen kendi merak ve isteğimden yola çıktığım bir araştırmanın yükünü onlara yükleyebilecek ayrıcalıklı bir konumum yoktu. Dolayısıyla görüşmeleri çok iyi planlamam gerekiyordu. İstanbul, Ankara ve İzmir’de yapmayı planladığım görüşmeleri iki şehre düşürmem gerekmişti ve ben de son derece pratik sebeplerle İstanbul ile Ankara’da karar kıldım.

Bu metinde yapmak istediğim şey bir araştırma hikayesini ve benim bir araştırmacı olarak nasıl konumlandığımı anlatmak. Yer yer görüşmelerin neler anlattığından bahsedecek olsam da en nihayetinde bu makale bir saha raporu olmayacak. Bu yüzden de görüşmecilerin çalışmanın ön anketine verdikleri cevapları burada detaylıca sunmayacağımı belirtmek isterim. Görüşmelerden önce temel demografik bilgileri almak için bir anket formu oluşturdum. Burada katılımcılara yaşlarını, yaşadıkları ve okudukları şehirleri, devlet üniversitesinde mi yoksa vakıf üniversitesinde mi çalıştıklarını, unvanlarını, çalışma statülerini, çalıştıkları süreyi, haftada kaç saat çalıştıklarını, maaş aralıklarını ve ek bir iş yapıp yapmadıklarını sordum. Herhangi bir üniversitede asistan olarak çalışan toplam 29 genç kadın ile görüşme yaptım ve bu görüşmelerin 16’sını İstanbul’da 13’ünü ise Ankara’da gerçekleştirdim. İstanbul’daki görüşmeleri Taksim, Bayrampaşa, Kadıköy, Üsküdar, Beşiktaş ve Levent’te; Ankara’dakileri ise Kızılay, Beştepe, Bahçeli, Kızılay ve Bestekâr’da yaptım. Görüşmenin gerçekleştiği mekanlar bazen bir kafe ya da park olurken bazense katılımcıların çalıştıkları kurumlar oldu. Katılımcılardan sadece birisi görüşmeyi evde yapabileceğini söyledi. Görüşmecilerin gizliliğinin korunması konunun hassasiyeti açısından çok önemliydi. Ayrıca görüşmeci ile araştırmacı arasında güvene ve açıklığa dayalı ve hiyerarşiden uzak bir ilişki kurmak adına da

³ Şimdilerde her ne kadar KOVID-19 sebebiyle çevrim içi saha görüşmeleri yapılırsa da bu durum saha çalışmalarının maddi yükünden çok şey eksiltmiyor.

bu gizliliği sağlamak son derece önemli bir sorumluluktur. Bunun için ses kaydı almaya başlamadan önce her bir görüşmeci ile ses kayıtlarının ve ilgili bilgilerin sadece bu araştırma için kullanılacağı, görüşmeden sonra kayıtların ve deşifre metinlerin katılımcılara iletileceği ve hiçbir biçimde gerçek isim, yaş ve kurum bilgisinin verilmeyeceğini temin eden bir gizlilik metni imzaladım. Bu metinlerin bir nüshasını ben saklarken bir nüshasını da katılımcıya verdim. Bu sebeple bu makalede kullanılan isimlerin hiçbiri katılımcıların gerçek ismi değildir. Bazı katılımcılar kullanmamı istedikleri isimleri kendileri önerdi. İsimlerin katılımcıların gerçek isimleriyle çakışmadığı durumlarda bu önerileri kullandım. Ses kayıtları ve deşifreleri iletikten sonra politik olarak kendilerini güvende hissetmedikleri için bazı kısımları dahil etmek istemediklerini söyleyen katılımcılar olduğu için bu kısımları çalışmaya dahil etmedim. Dolayısıyla, araştırmama başladığımda araştırmacı konumundan kaynaklanabilecek hiyerarşik bir durumun önüne geçmeyi amaçladım. Özdüşünümsellik bu makalede tartıştığım farklı durumlara ek olarak araştırmanın erken dönemlerinde de önemliydi.

29 katılımcıyla yaptığım görüşmelerin ses kayıtları toplamda neredeyse 16 saat sürerken deşifre metinleri ise toplamda 300 sayfaya yakın tuttu. En kısa görüşmenin 17 dakika en uzun olanın ise 1 saat 50 dakika olduğu ve toplamda 20 saat civarında süren görüşmelerin tamamını deşifre ettim ve açık uçlu bir kodlama stratejisi izledim. Görüşmelerin deşifresi sanki parçaları birleşmemiş bir yapboz gibiydi. Bazı kavramların izini arıyordum. Doğru parçaları bir araya getirmek için bazı adımları takip etmem ve bazı kodlar kullanarak bir örüntü oluşturmam gerekiyordu. Saldana'ya göre niteliksel araştırmalarda kod "yazılı metni ya da görsel datayı özetleyen, durumun özünü yakalayan ve metnin içindeki dili yansıtan sembolik bir kelime ya da kısa bir ifade" anlamına gelir (2013: 3). Kodlama sürecinin de analizdeki örüntüleri yakalamak ve bunları metinlerin arasında dolaşarak yapmak için çok önemli bir rolü vardır. Bunun için ihtiyacım olan şey analizin bir adım öncesi olan kodlama sürecine başlamaktı. Metinleri incelerken önceden karar verdiğim temalar üzerinden bir kodlama yapmadım. Tüm deşifre metinlerini iki kere derinlemesine okudum. İlk okumada metnin geneline dair bir fikir elde etmek istedim. İkinci okumada ise metinler arasındaki ortak noktalara baktım. Bulduğum ortaklaşmaları incelerken de söylem analizini kullanarak ortak

temaları bulmaya çalıştım. Söylem analizini kullanma sebebim katılımcıların kendi tecrübelerini anlatırken kendilerini nereye konumlandıkları ve bunu yaparken nasıl bir dil kullandıklarını anlamaktı. Gerek sahayı kurma süreci gerekse veri toplama ve analiz etme sürecinde pek çok güçlüklerle karşılaştım ve bu güçlükleri makalenin bir sonraki bölümünde özdüşünümsellik üzerinden özeleştirel bir biçimde ele alarak kavramsal tartışma kısmında üzerinde durduğum soyut tartışmaların somut karşılıklarını tartıştım. Bunu özeleştirel bir biçimde yapmanın araştırmacının araştırma ile kurduğu ilişkinin yapısöküme uğratılması açısından çok önemli olduğunu ve makalenin literatüre katkılarından biri olduğunu düşünüyorum.

Özdüşünümsellik ve Saha Süreci Sancıları

Makalenin bu kısmında özdüşünümsellik kavramı doğrultusunda kimin ve neyin bilgisini nasıl ürettiğimi, sahayı nasıl kurduğumu, bunu yaparken araştırmacı ile görüşmeci arasındaki hiyerarşiler karşısında nerede durduğumu, ürettiğim bilgiyi ne şekilde kullandığımı ve araştırmanın sonucunda bu konuda durduğum yerlerin nasıl değiştiğini özeleştirel bir bakış açısıyla tartışıyorum.

Daha önce de belirttiğim gibi, çalışmayı etnografik bir araştırma olarak tasarlamıştım. Etnografi benzer yaşayış biçimlerine sahip ve birbirine yakın kültürel değerler taşıyan topluluk ve/veya toplumların bu ortak deneyimleri hakkında bilgi edinmeye yarayan bir yöntemdir. Antropoloji, sosyoloji, eğitim ve kültürel çalışmalar başta olmak üzere sosyal bilimlerin pek çok alanında kullanılır (Skeggs, 2001). Sadece bunlarla sınırlı olmamakla birlikte çoğunlukla yapılandırılmamış ve yarı-yapılandırılmış sözlü/yazılı görüşmelerden oluşan bu yöntemin kullanıldığı araştırma tasarımı, kimin ve neyin bilgisinin üretileceği araştırmayı yapan kişinin araştırma sürecinde aldığı pozisyona göre çeşitlendirilebilir.

Yakın tam da bu konuda “etnografik alan çalışmasında yazı tüm sürece yayılmıştır ve etnografin faaliyeti de farklı yazı tiplerini içerir” (2019:14) derken etnografik araştırmalarda

gidiş gelişlerin de iniş çıkışların da olduğuna işaret ediyor. Bazen araştırmacı başladığı noktaya dönüp araştırmasının temel sorunsalını gözden geçirebilir. Bazen çalışmayı bir süreliğine durdurup kendi içine dönerek yeni yollar arayabilir. Kimi zaman ise alandan gelen bilgiyi yorumlarken kendi ön yargılarını fark ederek bunun üzerine yazabilir. Örneğin, Kükrer, kendi yaptığı saha çalışmasından bahsederken “etnografik alan çalışmalarında alandaki gözlemlerin araştırma sorusunu nasıl dönüştürebileceğini işin en başından öğrenmek zorunda kalmıştım” (2019: 54) diyerek araştırmacının sahadaki pozisyonunun araştırma sorusunu ne şekilde etkilediğini ortaya koyar. Benim için de genç kadın asistanlar üzerine bir araştırma tasarlamak, yürütmek, analizini yapmak ve raporlaştırmak hiçbir zaman çizgisel ilerlemedi. Bazen bir ileri bir geri gittim. Bazen durdum görüşme metinlerini defalarca okudum. Yaptığım çalışma sürecinde mülakatlar hakkında takip edeceğim bir izlek oluştursam da hiçbir şey beklediğim gibi gitmedi. Sahayı kurarken ilk amacım akademideki çalışma pratiklerini anlamaktı ancak görüştüğüm kadınların hepsi tek bir şeyi anlattı: *şiddet*. Bu şiddet tecrübeleri farklı yerlerde ve farklı kişiler tarafından yaşansa da çok benzer örüntüler içeriyordu.

Araştırmanın ilk çıktılarını *Gazete Duvar* platformunda iki yazıdan oluşan “Akademinin Fotoğrafını Çekmek” yazı dizisinde yayınladım. Bu yazılarda, üniversitelerdeki çalışma koşullarından, bu koşulların en çok kimi nasıl etkilediğinden bahsettim (Eldemir, 2019). Bunu yaparken de mülakatlardan önce katılımcılara ilettiğim ve açık uçlu soruları da içeren anket sorularının yanıtlarından faydalandım. Odaklandığım temel soru katılımcıların akademide en çok hangi engellerle karşılaştığıydı. Araştırma sürelerinin yetersizliği, iş tanımlarının belirsizliği, aslında kendi sorumluluğu olmayan işleri yapmanın yükü ve bu yükün üstlenilmemesi halinde asistanların ne gibi zorbalıklarla karşılaşabileceği konuları öne çıkmıştı. Bu iki yazıdan sonra araştırmanın toplumsal cinsiyete dayalı şiddet boyutuna daha detaylıca eğilmek istedim çünkü deneyimlenen şiddeti anlamak için toplumsal cinsiyet ilişkilerini anlamak başattı. Bunu *Bianet* ve *Universus* gibi platformlarda yayınlanan yazı dizilerinde yapmaya başladım. Yapmaya başladım diyorum çünkü bu süreç daha sonra da üzerinde duracağım üzere hiç bitmeyen bir süreç oldu.

Bianet'te çıkan yazı dizisine akademisyenin tacizcisi olur mu sorusuyla başladım. Aslında bunun cevabını hepimizin bildiğinin ancak bilesek de bazı durumlarda sesli ifade edemeyebileceğimizin farkındaydım. İlk yazıda tartıştığım temel mesele akademide sanki yokmuşçasına davranılan ve tabulaştırılan taciz, şiddet ve zorbalık davranışlarının aslında son derece sıradan ve yaygın olduğuydu. Sonraki yazılarda güç eşitsizliği ve psikolojik şiddetten, ev içi emek sömürsü ve ekonomik şiddetten, kamusal alanda karşılaşılan şiddet biçimlerinden bahsettim ve son yazıda ne yapmalı sorusuyla yazı dizisini bitirdim. Keza *Universus*'ta çıkan yazı dizisinde de bir önceki seride bıraktığım sorudan hareket ederek yine çok katmanlı bir tartışma yürüttüm.

Bahsettiğim bu platformlarda çıkan yazılar ile bu yazılar üzerine yapılan tartışmalar akademide şiddete dair tartışmaların yoğun bir şekilde yapıldığı bir dönemin başına denk geldi ve oldukça ses getirdi. Hatta yazıları okuyup kendi yaşadığı şiddet deneyimini benimle paylaşan ve buna dair idari işlem başlatma gücünü kendinde bu sayede bulmuş pek çok akademisyen genç kadın benimle iletişime geçti. Bu gibi iletişimler araştırmamın güçlendirici ve dönüştürücü gücünü ortaya koyuyordu. Ancak bu saha çalışmasının tamamını bir türlü akademik bir dergide ve derli toplu bir biçimde yayınlamamıştım. Kimi durumlarda makale sebepsiz yere reddediliyor, kimi durumlarda ise içinden bir ya da iki cümle cımbızla çekilip alınıyor ve bir araştırmacı olarak benim metnin içinde çok fazla yer alıyor oluşundan ötürü geri çevriliyordu. Editörlerden gelen yanıtları her seferinde detaylıca inceliyor ve nerede yanlış yaptığımı sürekli olarak sorguluyordum. Her seferinde de metne yeni bir bakış açısı katıyor ve tartışmaları derinleştirmeye çalışıyordum. Ancak sanki “odadaki filin” varlığına işaret etmenin ağırlığını akademik kariyerinin başındaki bir araştırmacı olarak omuzlarımda hissediyordum. Çünkü gençtim, kadındım, daha doktora derecemi almamıştım ve üstüne bir de kalkmış böyle bir araştırma yapmaya cüret ediyordum (!). Akademik kariyerimi hiç mi düşünmüyordum ve yaptıklarımın degeceği koca koca isimleri töhmet altında bırakmaktan korkmuyordum? Bunlar bizatihi duyduğum soru ve yorumlardı. Her birinde şaşkınlık ile dehşete düşmek arasında gidip geliyordum çünkü bunları konuşmamız lazımdı. Ben bu konuda genel bir fikir birliği olduğunu düşünmüştüm ama maalesef öyle değilmiş.

Araştırmaya bu düş kırıklığı üzerinde çok da durmamaya çalışarak devam ettim. Çünkü görüşmeler ilerledikçe benim akademiye görme biçimim dönüşüyordu ve bildiğimi zannettiğim pek çok fikrin değiştiğini görmek beni de iyileştiriyordu. Akademi benim için yüksek lisansa başlamadan önce bir ideali temsil ediyordu: Fikir ve düşüncelerimizi özgürce ifade edebildiğimiz, çalışmalarımızı yapmadan acaba bunu yaparsam başıma bir şey gelir mi diye düşünmediğimiz ve tacize uğramadığımız bir yer. Bu naiflik, araştırmam, tecrübelerim ve gözlemlerim doğrultusunda değişti. Üniversiteler, Coşar'ın da dediği gibi “yerleşik düzenin devamını sağlayan ve/ya da içeriden eleştirisini kuran eğitim kurumları” (2021: 24) olsalar bile toplumsal hayatın içerisindeki hiyerarşiler ile cinsiyetçi davranış ve kurum kültürlerini yine aynı kurumlar içerisinde yeniden üretilirken görebiliyoruz. Görüşmeler de bana bu yeniden üretimin akademinin her yerinde farklı biçimlerde ama benzer motivasyonlarla gerçekleştirildiğini gösterdi.

Bu çalışma ile politik olarak da akademik olarak da önemli bir iş yaptığının farkındayım. Ancak ne olursa olsun bu önem bazı yerleri eksik bırakmadığım anlamına gelmiyor. Özeleştirel bir değerlendirme yaparak kapatacağım bu bölümün tartışmaya açık olduğunun farkındayım ama yine de durduğum yeri açıklamak istiyorum. Öncelikle, toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları ya da sosyoloji alanında herhangi formel ya da enformel bir okuma sürecine girmediğim için araştırmayı kuramsal olarak temellendirme hususunda çok zorlandım. Böylesine bir çalışma yapmadan önce detaylı ve yoğun bir biçimde odaklanmak, hangi kavram ve teorilerin kullanılacağına çok dikkatli bir biçimde karar vermek gerekiyor. Bazı kavram ve kuramlar elbette yolda değişebilir ama yola çıkarken takip edilecek bir izleğin olması çok önemli.

Diğer bir mesele ise yöntemi kurarken yaşadığım güçlükler. Hangi araştırmada hangi yöntemin seçileceği tartışmaları yöntembilim alanının dahilinde elbette ama burada özellikle belirtmek istediğim şey görüşmeleri planlarken bir araştırmacı olarak kendimi de gözetmem gerektiğini kaçırmış olmam. Hızlı ve çabuk olmak adına ve konunun vuruculuğu sebebiyle bazen gün içerisinde birden fazla katılımcıyla görüşerek hem kendime hem de sahanın

kendisine haksızlık ettiğimi düşünüyorum. Çünkü her bir görüşme başka bir dünya ve bu dünyaları anlamak/anlamlandırmak ve bunu yaparken de görüşmelerin duygusal olarak araştırmacıyı nasıl etkilediğini durup gözlemlemek gerekiyor. Bunu yapamamış olduğum için de bu makaleyi toplumsal cinsiyet literatürünün kavramlarına oturtarak bir saha analizi olarak yazmayı doğru bulmuyorum.

Sahanın Anlattıkları

Makalenin bu kısmında sahanın anlattıklarına bakarak bir önceki bölümde bahsettiğim akademiye ilişkin fikrimin hangi noktalarda dönüştüğünü tartışıyorum. Görüşmelerin bu konularla sınırlı olmadığını ama benim özellikle toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve psikolojik şiddet konularını ön plana çıkardığımı altını çizmek isterim. Bunu yapmamın iki sebebi var. İlki, diğer konuları daha önce farklı platformlarda yazmış ve bunlar hakkında konuşmuş olduğum için tekrara düşmek istememem. İkincisi ise, burada yaptığım özdeşimsellik tartışmaları doğrultusunda bir araştırmacı olarak hangi noktalarda kendi duruşumun değiştiğini tartışmak istemem.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet bir kişinin rızası dışında bir ya da birden fazla kişi tarafından kamusal ve/ya özel alanda çoğunlukla cinsel yönelim ve/ya cinsel kimlik beyanlarından kaynaklanan psikolojik, fiziksel ve cinsel yollarla gerçekleştirilen şiddet anlamına gelir. Anitha, Marine ve Lewis (2018) bu şiddeti tanımlarken insanların cinsiyet kimlikleri ya da cinsel yönelimleri sebebiyle zarar gördüğünü ve güçsüzleştirildiğini; bunun da eşitsiz güç ilişkilerinden kaynaklandığını iddia eder. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet sadece belli bir grup insan tarafından tecrübe edilmez. Bununla da ilişkili olarak şiddeti uygulayan kişi, kişiler ve kurumlar da oldukça farklı sosyal bağlamlardan gelebilir ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet akademinin içinde de vardır. Ural “akademi sırf okumuş yazmışlardan oluşuyor diye toplumun cinsel ikiyüzlülüğünden muaf değildir” (2001: 118) derken aslında tam olarak şiddetin son derece sıradan ve gündelik bir davranış biçimi olduğunun altını çizer. Ben de bu noktanın çok önemli olduğunu düşünüyorum zira insan bazen şiddeti tecrübe ettiği zaman ya

da kimi zaman gözlemlediğinde olan bitenin sadece kendi suçu olduğunu, eğer orada olmasaydı öyle durmasaydı başına bunların gelmeyeceğini, belki o gün farklı konuşsaydı her şeyin başka türlü ilerleyebileceğini söyleyip duruyor. Kendisini suçluyor ve sürekli “ama ben o şekilde davrandım” cehenneminde kayboluyor.

Araştırma süreci bana yaşanan şiddet pratiklerinin aslında son derece gündelik ve belki de Hannah Arendt’in (2014) *Kötülüğün Sıradanlığı* kitabında tartıştığı biçimiyle sıradan olduğunu gösterdi. Örneğin, akademide “kadın” olarak çalışmanın sanki bir kitabı vardı ve bu kitaba uymayan duruş ve davranışlar olduğu zaman kadın o alandan siliniyordu. Kadınlara kadın oldukları için evlenmeleri gerektiği, eğer evlendilerse bir an önce çocuk yapmaları gerektiği söyleniyordu. Ayşe (29, Vakıf) doğa bilimleri alanında doktora yapıyordu ve erkek arkadaşı da onunla aynı alandaydı. İlişkilerinin sonlarına doğru beraber çocuk yapma gündemlerinin olduğunu ve bir konuşma esnasında partnerinin birden ona bağırma yaparak üzerine yürüdüğünü, Ayşe akademisyen olduğu için çocukları olursa Ayşe’nin ona bakamayacağını ve bir konumu seçmesi gerektiğini söylediğini ifade etti. Ayşe’nin yaşadığı deneyimin kendi bedeni üzerinde gerçekleştirilen bir tahakküm olduğunu söyleyebiliriz. Ona söylenenler doğum yapması ile akademik çalışmaları arasında bir seçim zorunda yapmak olduğu yoksa yaptığı hiçbir şeyin anlamının olmayacağıydı.

Evliyseniz akademisyen olamıyordunuz ve kendi potansiyeliniz hakkında sürekli şüpheye düşüyordunuz. Bekarsanız genç ve kadın olduğunuz için bazen öğrencinizden, bazen yaşlı bir profesörden, bazen bir başka asistandan gelen sözlü tacizlerle başa çıkmak zorunda kalıyordunuz. Örneğin Beril (24, Devlet) erkek öğrencilerin konuşmak istedikleri konuları yemekte konuşalım mı gibi teklifler yaptıklarını, Ayşe (29, Vakıf) ise bir öğrencinin yanına gelip akşam nerelerde takılıyorsunuz diyerek numarasını almaya çalıştığını söyledi. Bu durum bize şunu gösteriyordu: Kadınsanız bekar ya da evli olmanız fark etmeksizin o baskıyı iliklerinize kadar hissedecektiniz. Öte yandan medeni durum üzerinden yaratılan tahakküm sadece kurumların içerisindeyken gelmiyordu. Görüşmecilerin üzerinde, sosyal çevreleri ve ailelerinin akademisyen olma kimliklerini nasıl algıladıkları konusunda da ciddi bir medeni

durum baskısı vardı. Mine (25, Devlet) ailesine fizikçi olmak istediğini söylediği zaman ilk aldığı sorunun “nasıl koca bulacaksın” olduğunu, Filiz (27, Vakıf) partnerinin ailesinden bir kişinin onun işlerini tarif ederken “seninki de iş gibi bir şey işte” dediğini, Uğur (30, Vakıf) belli bir yaşa kadar bekar olmanın çalışma arkadaşlarından dekanına pek çok kişi tarafından bir baskı unsuru olduğunu ve çok kişiden “ne zaman evlenecek ve çocuk yapacaksın” sorusunu aldığını ve Ece (31, Devlet) babasının bir arkadaşının onun için “ne kadar çok okudu, artık keşke evlense” dediğini söylediğinde beni düşündüren ilk şey bu soru ve yorumların katılımcılar kadın olmasa gündemde olup olmayacağı olmuştur. Duyduklarım beni lisans dönemimde çekirdek olmayan ailemin bayram toplanmalarındaki yorumlarına götürmüştü. Hep “ne kadar çok çalışıyorsun ve ne kadar çok yoruyorsun kendini” cümlelerini duyarak geçirdiğim bu bayramlarda, bu yorum ve soruların erkek kuzenlerime neden sorulmadığını sorgularken aynı merakı bu araştırmada da görmek beni bu konu üzerinde epeyce düşünmeye itmişti.

Evlenme ve dünyaya bir çocuk getirme üzerinden oluşturulan baskının başka bir boyutu daha vardı. Bazıları için doktora bitmeden evlenmek doğru değildi. Örneğin Fatoş (25, Devlet) hocalarının akademisyen bir kadının evlendiği zaman tüm ilgi ve zamanını evin içine vereceğini, zamanını birilerinin eşi ve birilerinin annesi olmaya harcayacağını söylediklerini ifade ediyordu. Bu konuda Fatoş elbette yalnız değildi. Tüley (26, Devlet) danışmanı ile başka bir üniversitede çalışma ihtimali üzerine konuşurken hocasından “eşin ne der” sorusunu duymuştu. Meryem (29, Devlet) ise kadınların çocuk doğurmasının ve kendisini çocuğa adanmasının doğru olduğunu düşünen insanların çoğunlukta olduğu bir kurumda çalışıyordu. Merve (28, Vakıf) konuya cinsel yaşam pratikleri üzerinden bir yorum getirerek evlenmeyen ve çocuk sahibi olmayan kadınlara “çılgın bakire” dendiğini, akademik hayatı olan bir kadının hırslı olarak algılandığını ve cinsel hayatının olmadığını varsayıldığını söylemişti. Beni en çok etkileyen ve düşündüren görüşmelerden birinde ise Seçil (28, Vakıf) kadının süper kadın olması gerektiğini yoksa işini yapamadığının varsayıldığını söylemişti. Bu deneyimler ne kadar benzer deneyimlerden geçtiğimizi göstererek kendi akademi tecrübelerimi anlamlandırmamı da sağlamıştı. Bir kadının evlenmesi bu baskıyı uygulayan kişi ve kurumlar için önemliydi

çünkü böylece kadın hane içinde kontrol edilebilir bir pozisyonda tutulacak, emeği daha da görünmezleştirilecek ve sömürülecekti. Bir kadının çocuk yapması da önemliydi çünkü bu heteronormatif sistemin devamlılığı gerekiyordu ve çocuk hane içindeki kadını aileye bağımlı kılacaktı.

Görüşmeler boyunca bahsettiğim bu makbul beraberliklerin heteronormatif bir yerden ve ikili cinsiyet sistemi ile uyumlu bir biçimde son derece homofobik ve transfobik bir biçimde kurulduğunu ifade eden deneyimler dinledim. Örneğin cinsel yönelimler sözlü saldırı ve hedef göstermelerin odağında duruyordu. Cinsel yönelimini biseksüel olarak ifade eden Şeyma (28, Vakıf) birlikte çalıştığı hocalardan ve yüksek lisans sınıf arkadaşlarından yönelimi sebebiyle sözlü cinsel şiddet görmüş ve herhangi bir konuda bir itirazda bulunduğu zaman sınıf arkadaşları tarafından “sen bi sus ya ibne” ve “ibneye sahip çıkıyorsunuz siz” gibi cümleler duymuştu.

Akademik yaşamda geçersiz kılınma ve görülmemesi meselesi elbette sadece anne/eş olmak gibi toplumsal roller üzerinden yaşanmıyor. İdeal ve sağlam bedenlerin varlığının yüceltilmesinin ne kadar yaygın olduğunu hepimiz görüyoruz. Kendi asistanlık sürecimde de meslek arkadaşlarımın yaygın bir biçimde sorun yaşayabildiği bu meseleyi Damla (31, Devlet) akademik bir etkinlikte görev aldığı zaman hep sunucu olarak algılanması ve bu durumun ona kendini nasıl hissettirdiği üzerinden anlattı:

Bir de tabii herhangi bir sempozyumda açılış takdim edilecek olsa falan ilk akla gelen bir iki kişiyiz böyle. Sanki kız çocuklarıyız. Bize “hanım kızlar” deniyor dekanlık düzeyinde. Benim görevim değil ki bu. Neden kadın vitrin olarak kullanılıyor? Bunlara hayır dediğiniz anda o “hayır” bir yere yazılıyor. Bu yorucu ama bir yere yazılıyor, biliyorum. Artık hanenizin neresine, artı mı eksi mi orası belli değil. [Açılışı] sundu/sunmadı diyorlar mesela. Hiç sunmuyor olmanızın, nötr kalmanızın hiçbir problemi yok ama bir tarafı tercih ediyor olmanız, bu bir tercih

gibi görünüyor çünkü, olmuyor yani. Bir yerde çıkacak karşınıza muhakkak çıkacak. Görünür bir biçimde çıkmayacak ama çıkacak.

Damla görüşmemiz esnasında böyle bir etkinliğe çıkmayı reddederse bunun ona çalışma hayatının bir noktasında bir engel olarak döneceğini biliyordu. Sanki yine bir ideal vardı. Şu kadar giyinirseniz ya da bu kadar makyaj yaparsanız akademik çalışmalarınız bu biçimde ciddiye alınır. Tüley'in (26, Devlet) çok makyaj yaparsa akademik dünyadan elimine edileceğini düşünmesi de tam olarak bu noktaya oturabilir. Ciddiye alınmak istiyorsanız bedeninizi kamusal alanda nasıl "sunduğunuz" ve akademide nasıl bir iz bıraktığınız sağlam ve çizgiyi çok da geçmeyen bedenlerle doğrudan ilişkilidir.

Kimileri için ideal olmayan bedenler, farklı bedenler, sağlam olmayan bedenler ve şişman bedenler fiziksel şiddette olduğu gibi psikolojik şiddetin de odağında yer alıyor. Ancak sadece normatif bedenlerin değil temsil edilen bedenlerin de bu şiddete maruz bırakılabildiğini söyleyebilirim. Bu da benim için özdeşleşmişlik bağlamında durduğum noktayı yeniden gözden geçirmeme sebep olmuştu. Ayşe (29, Vakıf) saçlarının çok uzun olduğunu ve bir gün bir hocasının onun için "güzel saçlı bir kız ve herkes onu saçından tanır" demesi üzerine saçlarını kestirdiğini söylediğinde bedenlerimizin bize karşı nasıl kullanıldığı düşündüm.

Bu gibi cinsiyetçi ve huzursuz edici davranışlarla her zaman doğrudan karşılaşmıyoruz. Psikolojik şiddet de tam olarak burada devreye giriyor. Bir parantez açarak psikolojik şiddet kavramında nerede durduğumu açıklamak isterim. Psikolojik şiddeti bu makalede insan aklıyla oynama, kişinin kendini görme biçimine bilinçli ve sistematik bir biçimde zarar verme eylemi olarak ele alıyorum. Psikolojik şiddet uygulayan kişiler çoğunlukla manipülasyon, hakaret ve imalar yoluyla karşısındaki kişi ya da kişilerin özsayılarına ve kendilerini görme biçimlerine zarar vermeyi amaçlar. Psikolojik şiddet biçimleri; duygusal sorumluluğu reddetmek, başkalarının duygularına hiç önem vermemek, görmezden gelmek, bazı önemli şeyleri kasıtlı olarak unutmak, suçlamak, kontrol etmeye çalışmak, başkalarının duygu, davranış ve seçimlerini sistematik bir şekilde eleştirmek, aşağılamak, dalga geçmek, istenmeyen lakaplar

kullanmak, takip etmek, sosyal çevreye müdahale etmek, küçümsemek, eleştiri kabul etmeden kendi güvensizliklerini yansıtmak ve izole etmek gibi oldukça çok çeşitli örüntü ve davranış biçimlerini içerir (Doherty ve Berglund, 2008). Hirigoyen duygusal şiddet üzerine yaptığı çalışmasında bir insanın ruhsal dengesini bozmanın “görünüşte zararsız sözlerle, imalarla, telkinlerle veya söylenmeyen şeylerle, çevrenin hiçbir müdahalesi olmadan” da mümkün olduğunu söyler (2000: 9). Psikolojik şiddetin yarattığı zarar aslında bir sözün ya da davranışın olduğu haliyle değil de onun ardında yatan sözlere, davranışlara ve davranış kalıplarına baktığımız zaman derinleşir.

Bu doğrultuda, daha önce de açmaya çalıştığım gibi akademi sanki fildişi bir kule ve burada güvendenmiş gibi davranana insanlarla çevrilmiş durumda. Bu ikiyüzlülük, “şaka yaptım ama ben, sen de beni ne kadar yanlış anlamışsın canım” cümleleriyle örtülüyor ve şiddet örtük bir biçimde vücut bulabiliyor. Örneğin, Derin’in (27, Vakıf) tıp fakültesindeki bir hocanın başka bir hocanın göğüsleri hakkında “buralar sıcak tutmak gerek canım” diyerek bir şeyler anlattığını söylemesi, Zuhul’in (25, Devlet) çalıştığı fakültenin dekanı ile konuşurken tez danışmanının bulunduğu ortama gelip Zuhul’in yaptığı bir espriye gülerken herkesin ortasında kafasına vurup “bu kız da çok komikmiş” demesi ya da Eylül’ün (23, Vakıf) “masum” şakalar yoluyla meslektaşları tarafından cinsel tacize maruz bırakılması ve bunu yapanın da bölümün en eski hocalarından biri olması örtük şiddetin örnekleri olarak karşımıza çıkıyor. Bu yapılanlar “şaka” olmazsa kimin nasıl taciz yancısı ortaya çıkacak diye titreyen, her gün televizyon kanallarında boy gösterip her konuda bilgisi olan kocaman adamlar hiçbir davranışlarının sorumluluğunu alamıyorken, örneğin Eylül acaba ben o gün o pantolonu giymeseydim, tişörtümün yanından belim gözükmeseydi hocam gelip belimin yanını tutarak “bu ne biçim şey, kilo almışsın çok, erkek arkadaşın sana nasıl bakıyor” diyebilir miydi diye düşünüyor. Veyahut Tüley (26, Devlet) çalışmaya başladığı ilk günlerde yaşadığı “el şakasın” şaka değil bir taciz olduğunu fark edebilir miydi? Ben bu noktada herkesin gözünün önünde olan bir cinsel tacizin görünmez kılınmasını sağlayan hiyerarşik insanın tam da akademideki erkeklik cemiyeti olduğunu düşünüyorum. Öykünülen, onlar gibi olmak istenen,

akademik hiyerarşinin en tepesindeki hocalara benzemek adına göz önündeki şiddet deneyimleri görmezden gelinebiliyor (Eldemir, 2020).

Görüşmelerin bana düşündürdüğü ve durduğum yer konusunda beni tekrar tekrar sorgulamaya sevk eden bir diğer mesele de hocalar ile asistanlar/öğrenciler arasındaki romantik ve/ya cinsel ilişkilermeler. Kimileri tarafından doğrudan fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddet deneyimi olarak görülme de aslında akademi içindeki asimetrik güç ilişkisinin getirdiği bir eşitsizlik bulunuyor. Hoca ile öğrenci/asistan arasındaki olası herhangi bir romantik/cinsel ilişkilermenin bu güç ilişkisi üzerinde kurulması hem ilişkinin kendisini öğrenci olan taraf için daha da kırılğanlaştırıyor hem de hoca olan taraf için akademik ve hiyerarşik gücünü kötüye kullandığı anlamına geliyor. Örneğin Meral (29, Vakıf), görüşmemizde bir çalışma arkadaşının boşandıktan sonra öğrencileriyle flört ettiğini ancak bunu bilmesine rağmen susmak zorunda kaldığını söyledi. Ona göre görünürde ortada bir sorun yoktu çünkü her iki taraf da reşitti. Ancak içine sinmeyen bazı konular vardı ve bunun sebebi akademik gücün son derece kötüye kullanılması ile ilgiliydi.

Sibel (27, Devlet) de çalıştığı kurumda işe daha yeni başladığı zaman profesör bir hocasının bir lisans öğrencisiyle evlendiğini herkesin de bu evliliği alkışladığını ve bu durumun bulunduğu yerdeki çalışma kültürüne dair güvensizlik hissettirdiğini söyledi. Burada altını çizmek istediğim durum, hoca-öğrenci ilişkilerinin sadece konunun öznelere değil bu ilişkiye şahit olan kişilerin akademideki duruşlarına ve akademiye algılayış biçimlerine dair de ciddi bir hasar bıraktığı. Ferhunde de bunlara paralel olarak bu gibi ilişkilerle çalıştığı kurumlarda çok fazla karşılaştığını, bunun bir aşk ilişkisinden çok bir güç ilişkisi olduğunu ve öğrencilere kötü bir mesaj verdiğini, bu konuların herkesin bildiği ama kimsenin konuşmadığı sınırlar olarak kaldığını söyledi. Meral (29, Vakıf), Sibel (27, Devlet) ve Ferhunde (25, Vakıf)'nin bu konuda farklı fakat benzer konumlardan anlattığı gözlem ve tecrübelerin söylediği temel şey bu gibi eşitsiz ilişkilermelerin hem bir algı inşa ettiği hem de bu hiyerarşinin alt kısımlarında yer alan kişileri daha da güçsüzleştirerek onlara zarar verdiğiydi. Ayrıca bu güçsüzleştirme sadece bu tip duygusal ilişkilermeler üzerinden gerçekleşmiyordu.

Evde aşına olduğumuz iş bölümü akademinin içerisinde de orada olduğu gibi yer alıyordu. Bir görüşmede, Emine (27, Vakıf) bazı işlerin özellikle kadınlara verildiğini çünkü sanki toplumsal hayatın içine yerleşmiş cinsiyetçi kodlarda olduğu gibi kadının bakım verme ve hizmet etme rollerinin akademiye de birebir yansıdığını söylemişti. Berrak (32, Devlet) bir yılbaşı günü düzenlenen yemekte erkeklerin içecek getirdiğini ve yemekleri kadınların getirmesini beklediklerini ve Zilan (33, Devlet) bir çalışma arkadaşının yaptığı kahveyi elinden alan yaşlı bir erkek profesörün “kadınlar hizmet etmeyi sever, sen yaparsın kendine kahve alayım onu ben” dediğini aktarmıştı. Tüm bu tecrübeler bana bizim olana sahip çıkmak için harcamak durumunda kaldığımız emeğin ne kadar çok olduğunu gösterdi. Bizim olmayan işlerin bizim tarafımızdan yapılmasının normalleştirilmesi kurumlardaki cinsiyetçi düzeni sürdürüyor ve bu düzen sayesinde de akademik hiyerarşi kendisini tekrar üretiyordu.

Sahaya dair bazı aktarımlar yaptığım bu kısımda son olarak kimin hangi konu üzerine nasıl araştırma yapacağına dair cinsiyetçi bir kültürün oldukça yaygın olduğu üzerinde durmak istiyorum. Bazı araştırma konularının bazı cinsel kimliklere “uygun” bir yere konmuş olduğunu gördüm. Örneğin, Leyla (31, Vakıf) doğa bilimleri alanında doktora yapıyordu ve öğrenci olarak girdiği bir derste taş türleri anlatılırken “granit mermerler olur ya hani mutfaklarda, kadınlar daha iyi bilir” gibi bir ifade kullanıldığını söyledi. Gülcan (27, Devlet) ise yüksek lisans yaparken programlamaya dair aldığı bir derste kimsenin çözemediği bir soruyu yaptığı zaman hocasının “bakın Gülcan’a nasıl çözdü soruyu, bir kız bile yapabiliyor ama siz beceremiyorsunuz” cümlesini duyduğunu ve bunu yıllarca unutmadığını söyledi. Peri (26, Vakıf) asistanlarla yapılan bir toplantıda profesör bir hocasının dersine kendisi yerine başka birini bulmaya çalışırken, anlatılacak konunun ideoloji olduğunu ve “cins-i latifleri yormayalım” diyerek dersi Peri’ye değil de diğer erkek meslektaşına verdiğini belirtti. Bunlarla birlikte aynı zamanda makbul konuların toplumsal cinsiyet ve queer çalışmaları kapsamadığını da gördüm. Derin (28, Devlet) toplumsal cinsiyet ile ilgili yaptığı ikinci yüksek lisansını gizli gizli yaptığını yoksa engelleneceğini düşündüğünü söyledi.

Tüm bunları dinlemek bana kendi yüksek lisans tez sürecimi hatırlattı. Yüksek lisans derecemi uluslararası ilişkiler alanında alacaktım ve ilgilendiğim konular kültür politikalarının nasıl bir dış politika unsuru olduğuydu. Bu ve bunun gibi konular lisans yıllarımdan beri ilgimi çekiyordu. Ancak bu ilginin sebebi kadın olmam değil konuyu merak ediyordum. Tez yazma dönemimde konumu kiminle paylaşırsam “tabii, böyle konular çalışman çok normal” gibi cümleler duyduğumda anlam verememişim. Şimdilerdeyse bu tepkilerin sebebini maalesef anlayabiliyorum. Alanlara ve konulara belli cinsiyetler atanmıştı ve ben sanırım görünürde bu atamalara uygun hareket etmişim. Saha görüşmelerini yaparken fark ettiğim de bu oldu. Kadınların akademide sınırları belli bir yere sıkıştırılma çabası onların makbul akademisyen olmaları için olmazsa olmazdı. Evli, çocuk sahibi, suya sabuna dokunmayan, onlara göre “rahat” konular çalışan, çok sivrilmeyecek bir biçimde davranan, bedenini çok da sergilemeyen ve eğer sergilerse başına geleceklerden onun sorumlu tutulacağı, akademik bilgi üretilen bir yer heteronormativite için biçilmiş kaftandı.

Paneller, dersler, sınıflar, amfiler ve koridorlar böyle bir yapıyı hayata geçirebilecekleri biçimde tasarlanmıştı sanki. Örneğin Nurcan (26, Vakıf) çalıştığı bir kurumda işe ilk girdiği zamanlarda akademik bir etkinliğin organizasyonunda görevliydi. Kendi deyişiyle “kocaman kocaman solcu akademisyen erkeklerin” olduğu bir toplantıda bu akademik etkinlik için çağırabilecekleri hiç mi kadın yok sorusunu ortaya koyduğu zaman bu “kocaman” profesörlerden birinin “Biz bilmiyor muyuz kimi çağıracağımızı? Ha kadın ha erkek ne fark eder ki? Hem o konuda çalışan hiç kadın yok ki!” cümlesini duyduğunu söyledi ve aslında bu tam da akademideki eril ilişki ağlarının nasıl sürdürüldüğünü, kimlerin kimleri ne şekilde kolladığını ve sistemi sürdürebilmek adına kadınları belli alanlara sıkıştırarak onların potansiyellerinin ve emeklerinin görünmez kılındığını gösteriyordu.

Sonuç Yerine⁴

Şeyda İpek, *5Harfliler*'de yazdığı yazıya “Tacizci Bilim İnsanları Bu Gücü Nereden Alıyor?” başlığını koyarken aslında bence çok önemli bir soruyu sorarak önemli bir tartışma kanalı açmış ve yazısında şunları söylemişti: “Taciz edilen öğrencilerden çok duyulan bir serzeniş: ‘Bir şekilde doktoramı bitirip gitmek, kurtulmak istedim.’ Kendinden yüksek seviyedeki kadınlara tacize ve türlü şiddete kalkışanlar olsa da çoğunlukla kendi güçlerinin altındakileri, yani gücünün yettiğini sömürüyorlar” (2019). Bulduğum eğitim kurumlarını bırakıp gitmek ve başka yerlerde başka konularla yeniden başlamak istediğim çok olmuştu. Ancak bir biçimde kaldım ama bu araştırmayı yaparak kendimi yok etmeyi başardım. Zira alternatif olan yerlerde sesimi duyurabiliyorken kendimi maalesef bir üniversitede ders verirken veya kendi araştırmamı sürdürürken görmekte güçlük çekiyorum. Bunun hem politikayla ilgisi var hem de ilgi alanlarımın kimi rahatsız edip etmediği ile. Ancak belki bir gün bu düşünceyi bir hayal olarak tekrar içimde taşıyabilmenin umuduna kapımı kapatmadım.

Akademi bulunduğu toplumun kültüründen, bu kültürün içindeki cinsiyetçi ön kabullerden, insanlar arası ilişkilerden, siyaset yapma biçimlerinden ve kurumlardan

⁴ Bu araştırmayı yapmak, böyle bir yolculuğa çıkmak ve bu yolda yolumun keşiştiği insanlar beni ve bazı kavramlarla kurduğum ilişkileri kökten değiştirdi. Bitirmeden önce belki bir özeleştiri yapmak belki de geri dönüp baktığımda kendime bir not bırakmak istiyorum. Güven, güvenli alan, akademik etik, şiddet, kavramları ele alış biçimleri ve bir araştırmanın nasıl ve neden yürütülüp yürütülemeyeceği kavram ve konuları benim 2019-2021 arasında kişisel, akademik ve politik olarak sınıdığım kavram ve konular oldu. Aynayı kendime çevirip kendimi izlediğimde ve bazı düşünce ve davranışlarımın ne gibi bireysel ve kolektif etkiler yaratabildiğini gördükçe bu sorgulayışın bir sınanma olduğunu yeni yeni anlıyorum. Başlarda belirttiğim gibi, bu makaleyi odasında öğrencisi tarafından öldürülen Ceren Damar Şenel'e ithaf etmek istedim. Tüm bu süreçte tecrübelerini paylaşarak araştırmayı derinleştirerek benzer deneyimler yaşayan kadınların güçlenmesini sağlayan tüm katılımcılara ve bu iki sene içerisinde araştırma sürecinde desteği olan herkese çok teşekkür ederim. Bana bu kavramları sorgulatan yollara, yokuşlara, akışlara, bağlara, tren yolculuklarına, değişen havalara, açılan ve kapanan kapılara da ayrıca teşekkür ederim. Bu sorgulamaları yaparken kırdığım ve dağıttığım akışlara koca bir teşekkür etmek ve derin bir özür dilemek isterim.

etkilenecek inşa edilir. Akademik bilgi üretimi zamansal ve mekânsal olarak doğrusal bir biçimde yapılmaz. Dolayısıyla bu üretimin kimin tarafından, nerede ne şekilde yapıldığı üniversite binalarının çok ötesinde kalır. Akademi karmaşık bir yapıya sahipmiş gibi gözükse de mikro ve makro düzeyde devlet ve toplumdan uzakta durmaz; hatta kimi zaman ayna işlevi görerek devlet ve toplumu yansıtır. Gündelik yaşamlarımızda karşılaştığımız ve belki de belleğimizde normalleşen şiddet pratiklerini buralarda da tecrübe ederiz; bazen ise tecrübe eden birisi ya da birileriyle temas içindeyizdir. Bununla da ilişkili biçimde üniversitelerdeki toplumsal cinsiyete dayalı şiddet biçimlerine ve şiddet örüntülerine bakmak, bu örüntülerin kurum içinde ne şekilde tecrübe edildiği ve dillendirildiğini görmek bize hem bu girift ilişkinin örtük olan yanının üzerindeki örtüyü kaldırarak konuşulmayan tecrübeleri konuşmamızı hem de akademide ve üniversitelerde nasıl daha güvenli alanlar yaratabileceğimize yönelik bir politika yapım önerisi sunabilmemizi sağlar. Bu makalede böylesine girift bir ilişkiyi ele almaya çalışırken bir araştırmacı olarak nerede durduğumu, sahayı nasıl kurduğumu, kimin deneyimini ne şekilde ele aldığımı, bu ele alış biçiminin araştırma boyunca nasıl dönüştüğünü ve bunu yaparken de araştırmacı ile görüşmeci/araştırma arasındaki hiyerarşinin nereye ve nasıl evrildiğini tartışmayı hedeflemiştim.

Çalışmanın çıkış noktası Ceren Damar'ın öldürülmesi olsa da kendi akademik hikayemin ve gözlemlediklerimin de büyük etkisi oldu ve hem politik hem de kişisel bir yerden hareket ederek bu çalışmayı kurguladım. Yola çıkarken akademide kadın olmanın ne demek olduğunu çalışacağımı düşünüyordum. Ancak araştırma beni akademide cinsel ve psikolojik şiddet üzerine çalışmaya itti. İstanbul ve Ankara'da detaylarını verdiğim yarı-yapılandırılmış mülakatlar yaptım ve katılımcılara akademisyen olma tecrübeleri hakkında sorular sordum.

Saha görüşmelerini yaparken ve sonrasında tek başıma kalıp toplamda neredeyse 20 saat sürmüş mülakatları deşifre ederken çok yoğun ve son derece tetikleyici bir analiz sürecine girdim. Hiyerarşilerden, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetlerden, sınıftan, kültürden sömürüye pek çok ayrı konu ile karşılaştım. Analiz sürecinden zihnen çok uzun bir süre çıkamadığımı düşünüyorum. Vardığım noktaları çeşitli platformlarda yazı dizileri olarak yayınladım ama

şiddete dair kısmı hep eksik kaldı. Buraya dair anlatmak istediklerimi bir türlü derleyip toparlayamadım çünkü neyi nasıl anlatacağıma bir türlü karar verememiştim. Tüm görüşmeleri rafa kaldırarak yoluma devam mı etmeliydim? Yoksa cesaretimi ve aklımı toplayıp yazmalı mıydım? İkinci yoldan giderek bu makaleyi yazdım ve tartışmayı özdüşünümsellik üzerinden yaptım. Bunu yaparken de makale boyunca sahadan gelen medeni durumun rolünü ve çocuk sahibi olup olmamayı, heteronormativitenin akademi içerisinde nasıl yeniden üretildiğini, bedenler üzerinde kurulan tahakkümleri, psikolojik şiddeti, cinsel şiddeti, eşitsiz ilişkilenecekleri, erkeklik cemiyetlerini, cinsiyete dayalı iş bölümlerini ve bazı akademik disiplinlerden kadınların nasıl silinmeye çalışıldığını tartıştım.

Makaleyi bitirirken bazı noktalara geri dönerek son bir özdeğerlendirme yapmak istiyorum. Bu makaleyi özdüşünümsel bir perspektiften kurmaya çalıştım. Bunun anlamı bir araştırmacı olarak bu sahayı kurarken durduğum yer ile çalışma bittiğinde durduğum yer arasındaki açığı görmektir. Araştırmacı-araştırma ilişkisinin ötesinde aynı zamanda akademide kadın olmanın ne anlama geldiğini anlamaya ve farklı tecrübeleri görmeye ihtiyacım vardı. Kadınlar neler yaşıyorlardı? Şiddete uğradıkları zaman nasıl davranıyor ya da tacize uğradıklarında neler hissediyorlardı? Bu ve bunun gibi sorular benim için çok önemliydi. Sanki bu soruları cevaplırsam bir şekilde iyileşecek ve özgürleşecektim. Öte taraftan görüşmelere dair önemseyemediğim bir diğer mesele görüşmecilerle nasıl ilişkiler kurmam gerektiği idi ve buna dair pratiklerimi yolda geliştirdiğimi düşünüyorum. Bazı katılımcılarla çok mesafeli başlayan görüşmelerimiz benim de kendimden parçalar anlatmam ile çok güçlendirici bir hal alıyordu. Bazı görüşmeciler anlattıklarını dinlediğim için sıkı sıkı sarılıp teşekkür ederken bazıları daha görüşmeye gelmeden bu çalışma ve araştırma hakkında ne kadar heyecanlı olduğunu paylaşıyordu. Görüşmeler öncesi, esnası ve sonrası son derece sıkı bağlar kurduğum kişiler de oldu. Araştırmacı ile görüşmeci arasındaki hiyerarşinin yerinden edilmesi tam olarak bu şekilde oldu. Durduğum noktaların nasıl değiştiğini ise aşağıdaki noktalar üzerinden anlatabilirim.

Bazı görüşmeciler neyi neden yaşadığı konusunda çok net bir noktada duruyorlar ve yaşadığı deneyimleri taciz olarak nitelendiriyorlar bazıları ise bu tecrübeleri yaşamının akademisyen olma mesleğine içkin olduğu ön kabulü ile hareket ediyordu. Oysa akademideki

cinsel taciz her zaman doğrudan gelmiyor, bazen örtük yollarla, şakalarla ve bu şakaların normalleştirilmesi ile yaşıyordu. Sanki akademi ve üniversiteler okuyan insanlar tarafından sadece bilim yapılan binalarmış ve toplumun kültürel kodlarından uzakmış gibi kurgulansalar da bunun böyle olmadığını artık çok iyi biliyoruz. Bu noktada cinsel tacizi kamusal ve/ya özel alanda gerçekleşen ve kişinin cinsel kimlik ve yönelimi ile bedensel ve ruhsal bütünlüğüne zarar veren dolaylı ya da doğrudan davranış biçimleri olarak ele aldım. Bunu ele alırken de sadece fiziksel cinsel şiddeti değil, psikolojik şiddeti de tartışmak istedim ve ilk gördüğüm şeyin bu tartışmanın bizi akademinin eril düzenin devamını sağlayacak biçimde kurulduğunu görmek olduğunu düşünüyorum. Gündelik yaşamlarımızda gördüğümüz pek çok cinsiyetçi kalıp ve rol burada da olduğu gibi duruyordu. Örneğin bazı aileler kadınlara “sen ne zaman evleneceksin” diye baskı uygulayıp bazen bunu fiziksel şiddet ile sürdürürken aynı kadın çalıştığı kurumda “evlenmeyi ve doğurmayı düşünmüyorsun değil mi” gibi cümleler duyarak kendisini sıkışmış hissedebiliyordu. Bir kadının özel alanında olduğu ve olmak istediği yer akademisyen olma kimliği ile kesiştiği zaman ciddi bir sıkışma ve baskılanma duygusuyla mücadele etmek zorunda bırakılıyordu.

Görüşmecilerin ifade ettiği şekilde, beden ve cinselliğe yöneltmiş kolektif bir öfke ile karşılaştım. Evli olmayan bir kadının, anne olmayan bir kadının, şişman bir kadının, engelli bir kadının, makyaj yapan bir kadının ya da okula saçları dağınık giden bir kadının, çalıştığı kurumda imalarla, hakaretlerle, davranış ve sözlerle duygusal şiddet görebildiğini öğrendiğim görüşmeler yaptım. Bununla birlikte toplumsal bellekte çok derinlere işlemiş bir kadının bakım ve hizmet verme rolünün akademideki kurumsal kültüre işlediğini söyleyebilirim. Toplumsal cinsiyete dayalı psikolojik şiddet de bu bakım ve/ya hizmetin verilmemesi halinde akademisyen bir kadının kendisinden şüphe ettirilmesine ve akademisyen olma becerilerinin sorgulanmasına sebep olarak bu kişiye farklı biçimlerde zarar veriyor.

Akademideki şiddet biçimleri elbette toplumsal cinsiyet ile sınırlı değil ancak toplumsal cinsiyete dayalı şiddet biçimlerinin üniversitelerde yaşanma biçimi bize akademiye, topluma, bilim yapma biçimine ve eğitim politikalarına dair çok şey anlatıyor. Bu bağlamda, yaptığım tüm görüşmelerde gördüğüm şey kadınların çalıştıkları üniversitelerde şiddet

gördükleri zaman bazı tereddütler yaşadıkları oldu. Bu şiddeti birilerine söylediklerinde onlara kimsenin inanmayacağından, tecrübelerinin sorgulanacağından, gerçeklik algılarının kurumsal ve sistematik bir şekilde zedeleneceğinden korkabiliyorlar. Üniversitelerde cinsel tacizi önleme birimleri olsa bile ya da üniversite çalışanlarına bazı okullarda toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri verilse bile bu şiddetin önüne geçmiyor. Ben bu noktada İstanbul Sözleşmesi'ne tutunmamız gerektiğini ve sadece bununla kalmayarak alternatif güvenli alanlar yaratmamızın olası bir şiddet görme halinde iyileştirici olduğunu düşünüyorum. Sara Ahmed “yalnızlık, olduğumuz veya yaptığımız şey olmaya ve yapmaya devam edersek başımıza gelecek olan şekilde tehdit edildiğimiz şey olabilir” (2017: 117) derken aslında bence bu alanlara neden ihtiyacımız olduğunu temellendiriyor. Yalnız değiliz. Sadece birbirimizin hikayesini henüz duymadık. Bu ve bunun gibi araştırmalar da bu hikayeleri duyma, dinleme, güçlenme ve iyileşme açısından çok önemli bir rol oynuyor.

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2018) Akademide Kadınlar: Yükseköğrenime Giriş ve Kariyerde İlerleme. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 1(1): 23-38.
- Ahmed, S. (2017) *Feminist Bir Yaşam Sürmek*. İstanbul: Sel.
- Ağıllı, S.E. ve Açık Turguter, E. (2020) Patriyarka ve Kapitalizm İlişkiselliği ile Örülmüş Bilimin Cinsiyetçi Yapısı ve Akademide Kadın Asistan Olmak. *Universal Journal of History and Culture*, 2(2): 104-130.
- Altınoluk, D. (2017) Cinsiyetlendirilmiş Kurum olarak Akademi: Erkek Akademisyenlerin “Öteki” Üzerinden Erkek İnşaları. *Masculinities Journal*, 8: 37-58.
- Altınoluk, D. (2018) Kadın Olmak mı, Akademisyen Olmak mı? : İşte Bütün Mesele Bu. *Fe Dergi*, 10(1): 58-66.
- Anitha, S., Marine, S., ve Lewis, R. (2020) Feminist Responses to Sexual Harassment in Academia: Voice, Solidarity and Resistance through Online Activism. *Journal of Gender-Based Violence*, 4(1): 9-23.
- Arendt, H. (2014) *Kötülüğün Sıradanlığı: Adolf Eichmann Kudüs 'te*. İstanbul: Metis.
- Başarır, F. ve Sarı, M. (2015) Kadın Akademisyenlerin ‘Kadın Akademisyen Olma’ya İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla İncelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5(1): 41-51.
- Boyacıoğlu, İ. ve Hünler, O. (2019) Türkiye’de Psikoloji Alanında Kadın Çalışmaları ve Kadın Akademisyenlerin Çalışma Ortamı Üzerine Bir İnceleme. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 2(1): 1-18.
- Coşar, S. (2021) Feminist Bilgi Üretim Süreçleri ve Neoliberal Düzenler, Ünal, L.I., Kayacan, D. ve Torun, Y. Haz. *Eğitimin Cinsiyeti* içinde. Ankara: Dipnot: 21-38.
- Davis, D. ve Craven C. (2016) *Feminist Ethnography: Thinking through Methodologies, Challenges, and Possibilities*. Londra: Rowman & Littlefield Publishers.
- Dayan, C. (2019) Konumlandırılmış Akademik Marjinalizasyondan Konumlandırılmış Biraradallığa: Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları. *Fe Dergi*, 11(2): 51-64.

Demirtaş, B. ve Yeşilyurt Gündüz, Z. (2020) Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Disiplininde Kadın Akademisyen Olmak: Cam Tavanlar ve Fildişi Bodrumlar. *Alternatif Politika*, 2020: 12(1), 228-259.

Dikmen, N. ve Maden D. (2012) Kadın Akademisyenlerin Görünmez Emeği Üzerine Bir Araştırma: Ordu Üniversitesi Örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21): 257-288.

Doherty, D. ve Berglund, D. (2008) Psychological Abuse: A Discussion Paper. *Government of Canada*, 1-33.

Ecevit, Y. (1996) Türkiye’de Kadın Çalışmaları: Durum, Sorunlar ve Gelecek. Coşkun H. Haz. *Akademik Yaşamda Kadın: Türk ve Alman Üniversitelerinde Kadın Kariyerlerinin Karşılaştırılması* içinde. Ankara: Alman Kültür Merkezi: 319-336.

Ecevit, Y. ve Beşpınar, F.U. (2020) Sexual Harrassment in Turkish Academia Through the Lens of Gendered Academic Citizenship. Sümer, S. haz. *Gendered Academic Citizenship* içinde. Londra: Palgrave Macmillan: 199-228.

Erdoğan, E. ve Gündoğdu, N. (2020) Giriş: Niçin -Türkiye’de- Feminist Yöntem?, Erdoğan, E. ve Gündoğdu, N. haz. *Türkiye’de Feminist Yöntem* içinde. İstanbul: Metis: 15-34.

Ergöl, Ş., Gülten, K., Eroğlu, K. ve Taşkın, L. (2012) Türkiye’de Kadın Araştırma Görevlilerinin Ev ve İş Yaşamlarında Karşılaştıkları Güçlükler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1): 43-49.

Göker, Z. G. ve Polatdemir, A. (2019) *Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mekanizmaları: Bir Temel Değerlendirme Çalışması*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi.

Hirigoyen, M.F. (2000) *Manevi Taciz: Gündelik Hayatta Sapkın Şiddet*. İstanbul: İletişim.

İnce Yenilmez, M. (2016) Women in Academia in Turkey: Challenges and Opportunities. *Journal of Administrative Science*, 14 (28): 289-311.

İpek, Ş. (2019) Tacizci Bilim İnsanları Bu Gücü Nereden Alıyor?. [çevrimiçi] Erişim adresi: <https://www.5harfliler.com/tacizci-bilim-insanlari-bu-gucu-nereden-aliyor/> (Erişim tarihi: 21 Temmuz 2021).

Kalem, S. (2021) Feminist Mücadelenin Üniversitedeki Ayağı: CTS Birimleri. *Fe Dergi*, 13(1): 42-56.

Karakuş, H. (2016) Delik Boru: Türkiye'deki Akademisyen Kadınlar Üzerine Bir Analiz. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 53: 533-556.

Kükreler, M. (2019) Kovalamacanın Ortasında bir Antropolog: Dilenci-Zabıta İlişkinine Eklemlenme Hikayesi. Yakın, A.Y. & Kükreler, M. haz. *Etnografi: Olağan-ıçî Tecrübe* içinde. Ankara: Doğu-Batı Yayınları: 52-72.

Meşe, İ. (2018) 'Taşra' Üniversitesinde Feminist Pedagoji: Ne Kadar Mümkün?. *Fe Dergi*, 10(1): 67-78.

Naples, N.A. ve Sachs, C. (2000) Standpoint Epistemology and the Uses of Self-Reflection in Feminist Ethnography: Lessons for Rural Sociology. *Rural Sociology*, 65(2): 194-214.

Nencel, L. (2014) Situating Reflexivity: Voices, Positionalities and Representations in Feminist Ethnographic Texts. *Women's Studies International Forum*, 43: 75-83.

Özdemirkıran, M. ve Öner, S. (2017) Türkiye'de Kadın Uluslararası İlişkiler Akademisyenlerinin Profili: Marmara Bölgesi. *Fe Dergi*, 9(1): 92-112.

Öztaş, E. ve Doğan, S. N. (2015) Akademik Cinsiyeti: Yıldız Teknik Üniversitesi Örneği Üzerinden Üniversite ve Toplumsal Cinsiyet. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 3: 191-222.

Öztaş, E. (2015) Feminist Araştırmalar ve Yöntem. Saygılıgil, F. haz. *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları* içinde. Ankara: Dipnot Yayınları: 271-290.

Özgenç, A. ve Dayan, C. (2020) Toplumsal Cinsiyet Karşıtlığı ve Akademik Özgürlükler: Türkiye'de Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Örneği. *Toplum ve Hekim*, 35(6): 456-465.

Poyraz, B. (2013) Akademi Kadınların Cenneti mi?: Ankara Üniversitesi Örneği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2): 1-18.

Ramazanoğlu, C. ve Holland, J. (2002) *Feminist Methodology: Challenges and Choices*. Londra: SAGE Publications.

Saldana, J. (2013) *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. Londra: SAGE Publications.

Sancar, S. (2002). Üniversitede Feminizm, Bağlam, Gündem ve Olanaklar. *Toplum ve Bilim*: Güz(1): 202-216.

Skeggs, B. (2001) Feminist Ethnography. Atkinson, P, Coffey, A & Delamont, S. haz. *Handbook of Ethnography* içinde. Londra: SAGE Publications: 426-442.

Şentürk, İ. (2012) Üniversitede Kadın Olmak: Akademik Örgütte Toplumsal Cinsiyet Sorunu: Nitel Bir Çalışma. *Kadın Çalışmaları Dergisi*, 13(2): 13-46.

Şentürk, B. (2015) Çokuz Ama Yokuz: Türkiye'deki Kadın Akademisyenler Üzerine Bir Analiz. *ViraVerita E-Dergi*, 2:1-22.

Şentürk, B. (2020) Alanlardan Üniversiteye Feminist Yöntemin Seyri Üzerine Kısa Bir Tartışma. Saygılıgil, F. & Berber, N. haz. *Türkiye'de Modern Siyasi Düşünce: Feminizm* içinde. İstanbul: İletişim: 520-529.

Tuncer, S. (2019) Cinsiyetlendirilmiş Bir Kurum Olarak Akademi: Türkiye'de Akademik Cinsiyet Kültürüne Bakmak. *Kültür ve İletişim*, 22(2): 173-208.

Ural, T. (2001) Akademide Kadın Olmak. *Birikim Dergisi*, 142/143: 115-124.

Ünlü, Ç.Y. (2019) Feminist Yöntemi Alan Deneyimleri(m) Üzerinden Tartışmak, *Fe Dergi*, (11)1: 1-8.

Yakın, A.Y. (2019) Sunuş: Alelade Şeyleri Anlatmak. Yakın, A.Y. ve Kükrer, M. Haz. *Etnografi: Olağan-İçi Tecrübe* içinde. Ankara: Doğu-Batı: 7-31.

Yıldırım, E. (2020) Bir Taşra Hikâyesi Daha: Taşra Üniversitesinde Kadın Akademisyen Olmak. *Çalışma ve Toplum*, 1: 229-267.

Yıldız, S. (2018) Türkiye'de Kadın Akademisyen Olmak. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1: 29-40.

Yüksel-Kaptanoğlu, İ. (2020) Akademide ve Kamuda Kadınlara Yönelik Şiddete Yaklaşım. Saygılıgil, F. ve Berber, N. Haz. *Türkiye'de Modern Siyasi Düşünce: Feminizm* içinde. İstanbul: İletişim: 454-467.